Mohai V. Lajos

Tiborc panasza helyett?

Jegyzet Kállai Katalin színdarabjához

Kedvenc helyemen, a MOM Park Lenoa kávézójában üldögéltem, amikor a mellettem lévő asztalhoz odatelepedett egy társaság. Rikító népség, ami persze, nem szokatlan azon a helyen. Összejár ott nyugdíjas miniszter, bróker és bankember, állandóan mobilozó vállalati menedzser, egykori világjáró artista, szerb játékos-ügynök és lányfuttató, és az utóbbi időben az egyik meggypiros mezt viselő futballista. (Én az íróasztalom közelsége miatt járok oda, és az ott főzött olasz kávé mindent ver a környékünkön!) Aznap délelőtt fogtam bele Kállai Katalin *A Bánk vére projekt – fél év Magyarországon* című színpadi művének olvasásába; mindjárt éreztem, hogy az alkalmi társasággal szerencsém van, mert mintha csak a darabból léptek volna elő, hogy önkéntelenül is hozzásegítsenek a mű világának a megértéséhez, fölfejtéséhez.

A társaság, a projektcég vezérkara a perc dicsőségében és dicsfényében élvezkedett, komoly hangzavart keltettek; csak magukra figyeltek. Vagyis a figyelmük csak magukra volt elég. Ahogy máskor is: ahogy *projektjeikben* is csak a maguk hasznát keresik a résztvevők, az élet pénzben leróható tartozását, ami nekik jár, csak nekik jár, akik fürdenek a saját megdicsőülésükben, egymásnak mutogatva a sebezhetetlenségüket. Ami sebezhetetlenséget a külső világnak mutatnak. (Játszanak meg.) Ez az életforma, amit Kállai Katalin a darabjában megmutat, személyes nyom nélkül telik, hiszen csak a *projekt* számít. A történetet azokról mond el valami lényebevágót, akik „projektekben" élik a mindennapjaikat, akik a saját nyelvnélküli *egyendumában*, bulvár- és rontott trendinyelven, illetve nyelvnélküliségben „beszélnek" egymáshoz, akiknek a figyelme – megismétlem – csak magukra elég, meg a projektre, és következő projektre.

Ellenszenves közeg, mégis sokakat csábít, akik azt szeretnék, ha az életükbe behatolna a nagy pénzt hozó „projekt", és az bármily módon fölhizlalná a pénztárcájukat és az önérzetüket. (A történet egészében is és részleteiben is az írói képzelet szüleménye! Minden hasonlóság a véletlen műve! – ezt tessék észben tartani olvasás közben.) Ez a Kállai Katalin által bemutatott projektvilág nem úgy áll előttünk, mint – teszem azt –, cukrozott álromantikájával a két háború közötti szalonvilág; az maga volt a giccs, ez a giccs és a borzalom együtt. Engem – kortárs olvasóként – *A Bánk vére projekt* szereplőinek a világhoz való viszonya, és e viszony megannyi

vonzata, ami átsüt az egymás közötti kapcsolataikra is, egyenesen elborzaszt. Ahol az erkölcsi normák már nem léteznek, vagy ha igen, egymás elől is rejtve maradnak.

Hogy lehet mindezt íróilag megfogni? A darab a nagyzolásról szól, de nem a fogalom kispolgári értelmében, hanem a pénzcsinálás „mai kori" értelmében. A darab a dölyfről szól. A szerző eszköze a beszéltetés; a fellengzős hablaty formálja a szerepeket, mert hagyományos értelemben szereplők ebben a világban nem lehetnek; csak szerepek képződnek. Remek meglátás, dramaturgia építhető rá. Rá is épül, mert ezek a szerepek kóstolgatják a résztvevőket: Andrást (42), a holdingtulajt, Ivettet, a projektmenedzsert, Bánki Verát a vállalatirányítási és koordinációs vezérhelyettest, hogy a darab fő alakjait vegyem számba. Korunk cicomás hőseit: *holdingtulaj, projektmenedzser, vállalatirányítási és koordinációs vezérhelyettes.* A lista önmagáért beszél.

És, ha már kóstolgatás, bár más értelemben: Kállai Katalin is mintha – távolról – kóstolgatná a nemzeti hagyomány egy szeletét, mert a darabról gondolkodván, a cím mintha nagy nemzeti drámánkat, Katona József Bánk bánját is az eszünkbe juttatná. Talán vannak, akadnak, lehetnek is halvány összecsengések (a magyar gazdaság fölötti idegen hegemónia nyomai, az idegen életstílus majmolása például, szegény-gazdag ellentét életérzése), de ebben a műben – és ez csavaros írói észjárásra vall – a kicsiség válik drámai töltetté. (Hiszen mi más, mint Bánk Vera vére folyik.) Ezért a darab számomra inkább az „oly korban éltem én" színrevitele, amely sokunk Tiborcának a panasza helyett íródott, de azt, persze, nem helyettesítheti.

Mert az összemosódó, mindenfélét összemosó zajban a józan hangnak lehet-e vajon még helye?

Nem. Aligha lehet.

Elnyeli korunk összetorlódott zsivaja.

PS:

Úgy tetszik azonban, hogy kifelejtettem valamit, mert valami halk beszéd megpendül a nagyvárosi nyomorról is, valami halvány opálerezet a kőfejtő mélyén a roppant tömeg alatt. Zajlik a színműben ugyanis egy kisebb jelenet, a bejárónővel, ahol Timi (a szegény bejárónő) panaszkodik a világra Verának, a vállalatirányítási és koordinációs vezérigazgató-helyettesnek. Ez lenne tehát nyomokban Tiborc panaszának a fölsejlése…